

Zitting 1977–1978

14 419

Voorlopige voorzieningen met betrekking tot de wederzijdse doorstroming hoger beroepsonderwijs – wetenschappelijk onderwijs

Nr. 6

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 13 oktober 1977

De vaste commissie voor onderwijs en wetenschappen,¹ met het voorbereidend onderzoek van dit wetsontwerp belast, heeft de eer van haar voorlopige bevindingen als volgt verslag te doen.

Algemeen

De tot de P.v.d.A.-fractie behorende leden gaven zich er rekenschap van dat het wetsontwerp, zoals de overweging ook zegt, slechts bedoelt voorlopige voorzieningen te treffen in afwachting en ter beproefing van een definitieve doorstromingsregeling. Dit is geheel in overeenstemming met de toezegging van de regering, dat zij niet zal vooruitlopen op de openbare behandeling in de Tweede Kamer van de nota «Hoger onderwijs in de toekomst» (kamerstuk 13 733).

Niettemin had bestudering van het wetsontwerp en van de memorie van toelichting deze leden nog niet overtuigd van het nut van de voorgestelde regeling, hoe voorlopig ook. De memorie van toelichting spreekt van de wenselijkheid van een in bestuurlijk en organisatorisch opzicht «lichte opzet» van de doorstromingsexperimenten (blz. 9). Dit had bij de aan het woord zijnde leden twee vragen doen rijzen.

In de eerste plaats: is de opzet niet nog te zwaar, gezien het te verwachten geringe aantal werkelijk doorstromende studenten? Valt uit de cijfers zoals de regering die laatstelijk bij kamerstuk 14 100, VIII, nr. 7 heeft verstrekt (en mogelijk in nog sterkere mate uit de gegevens betreffende het huidige cursusjaar, waarover de Kamer nog niet beschikt) niet af te leiden dat de toelatingsbeperking voor tal van studierichtingen in het w.o. en het h.b.o. de wederzijdse doorstroming tot een marginaal verschijnsel zal maken? Welke waarde hechten de bewindslieden in dit verband aan de volgende zin in het door hen overgelegde advies van de Onderwijsraad (blz. 36 bovenaan):

«Zolang als gevolg van de te geringe capaciteit van het h.b.o. aan w.o.-studenten die naar het h.b.o. doorstromen niet de zekerheid kan worden geboden dat zij in het h.b.o. een plaats zullen kunnen vinden, zal naar de raad meent de doorstroming van w.o. naar h.b.o. nauwelijks op succes kunnen bogen»? Tot welke schattingen komen zij zelf van de aantallen te verwachten en ook werkelijk plaatsbare doorstromers, en waarop zijn die schattingen gebaseerd?

De tweede vraag van deze leden was, of de door de regering gekozen lichte opzet toch weer niet te licht is om het materiaal te verschaffen dat nodig is

¹ Samenstelling: Bakker (CPN), Abma (SGP), Vacature (PvdA), Veerman (CDA), Hermes (CDA), Gardeniens-Berendsen (CDA), Van Ooijen (PvdA), fungerend voorzitter, Van Leijenhorst (CDA), Smit-Kroes (VVD), Dees (VVD), Konings (PvdA), Kraaijeveld-Wouters (PvdA), Kolthoff (PvdA), Ginjaar-Maas (VVD), Evenhuis (VVD), Worrell (PvdA), Krouwel-Vlam (PvdA), Schaapman (PvdA), Van Dijk (CDA), Lansink (CDA), Beckers-de Bruijn (PPR), Mertens (D'66) en Vacature (PvdA).

om deze materie «in een bredere opzet en met gebruikmaking van de opgedane ervaringen te zijner tijd definitief te regelen» (memorie van toelichting, blz. 25, vijfde volle alinea).

Deze tweede vraag leidde deze leden nog tot enkele nadere vragen.

Heeft het wel zin van het «experimentele karakter» van de voorgestelde doorstromingsregeling te spreken nu te verwachten valt dat zij slechts zal gelden voor een zeer beperkt aantal bijzondere en daardoor weinig representatieve gevallen? Zou het in het algemeen uit methodologisch oogpunt geen aanbeveling verdienen om met de termen «experiment» en «experimenteel» wat zuiniger om te springen?

Wijst ook de in artikel 7 omschreven evaluatieprocedure, zoals toegelicht in de memorie van toelichting (blz. 15, 19 en 25), niet op een vederlichte opzet, gezien het gewichtige materiaal dat daar met het oog op de te treffen definitieve regeling uit zou moeten komen? Ook de Academische Raad wijst hierop in zijn commentaar van 19 januari 1977 op de nota «Hoger onderwijs in de toekomst».

Zijn de bewindslieden bereid commentaar te geven op de twee volgende fragmenten uit genoemd commentaar van de Academische Raad: «Naar zijn mening zullen echter de experimenten die door de voorgestelde maatregelen mogelijk worden gemaakt van beperkte betekenis zijn als niet in de loop van het experiment de criteria voor verwantschap worden ontleend aan een vergelijking van programma-inhouden», en: «De vraag zal daarbij aan de orde moeten komen of onderdelen daarvan op elkaar worden en kunnen worden afgestemd» (punt 4.1.4)?

Deze leden stelden er prijs op tot slot op te merken, dat zij grote betekenis blijven hechten aan het scheppen van ruimere doorstromingsmogelijkheden in het toekomstig hoger onderwijs.

De leden, behorende tot de fractie van het C.D.A., begroetten het wetsontwerp met instemming. Zij konden zich vinden in de door de regering gekozen lichte opzet, waarbij de bevoegdheden van de verantwoordelijke bestuursorganen van w.o. en h.b.o. zoveel mogelijk worden gehandhaafd.

De indertijd op het voorontwerp van wet ontwikkeling hoger onderwijs (kamerstuk 11 697) geuite kritiek was naar het oordeel van deze leden niet onbegrijpelijk, met name waar het ging om de wettelijke constructie voor het sluiten van samenwerkingsovereenkomsten. Zij constateerden daarom met instemming dat die uit de onderwijswereld komende bezwaren in het voorliggende wetsontwerp in hoofdzaak waren ondervangen.

Het wetsontwerp voorziet in het op korte termijn opzetten van experimenten om met de wederzijdse doorstroming ervaring op te doen. In die doelstelling konden deze leden zich vinden. Wel vroegen zij zich af waarop de meeste nadruk zal komen te liggen: op de behoeften die bij de studenten zullen blijken te bestaan (cliëntgericht karakter), of op de om welke redenen dan ook gewenste structuur van het toekomstig hoger onderwijs (structureel karakter). Wanneer bij voorbeeld de ervaring met de voorgestelde regeling straks mocht uitwijzen dat de studentenstroom van h.b.o. naar w.o. sterk zou worden vergroot zonder dat daar een beduidende stroom van w.o. naar h.b.o. tegenover staat, menen de bewindslieden dat dan toch aan de bedoelingen van de regeling zal zijn voldaan? Of vinden zij dat er ter wille van de bijdrage die geleverd moet worden aan de ontwikkeling van een stelsel van gedifferentieerd hoger onderwijs, dus ter wille van het structurele aspect, van een zeker evenwicht sprake moet zijn?

Deze leden betwijfelden of men, gezien het grote aantal doorstromingsmogelijkheden dat geopend wordt, nog wel kan spreken van een experiment. Is het niet beter te spreken van het scheppen van voorzieningen die nog in zekere mate een experimenteel karakter dragen? Overigens mocht naar hun oordeel het aantal doorstromingsmogelijkheden best nog wat worden verruimd. Waarom wordt niet tevens een proef genomen met doorstroming naar niet-verwante studierichtingen?

In dit verband wezen zij erop dat de kernonderdelenmethode, die de bewindslieden naar zij begrepen hadden prefereren als basis voor het overstap-

advies, min of meer berust op het meten van het vermogen tot abstraheren van de student. Waarom zou dan de betrokken student niet voor meer studierichtingen geschikt bevonden kunnen worden? Waarom zou een h.b.o.-student of een student van een hogere laboratoriumopleiding niet de overstap kunnen maken naar een faculteit voor wis- en natuurkunde aan de universiteit? Waarom ook ontbreekt de medische en de paramedische sector geheel? Om te kunnen beoordelen welke doorstromingsmogelijkheden in elk geval geschapen moeten worden, zou men eigenlijk moeten weten welke verticale doorstromingsmogelijkheden thans gebruikt worden. Kan de regering daarover gegevens verstrekken, bij voorkeur gekwantificeerd?

Een punt van groot praktisch belang achtten deze leden een vlotte overgang van doorstromende studenten van de ene naar de andere instelling. Het verschijnsel van de numerus fixus zou de belangen van deze studenten wel eens ernstig kunnen schaden en tevens de uitvoering van deze wet voor een deel kunnen belemmeren. Behoort het niet mede tot de taak van de landelijke commissies zich te vergewissen van de plaatsbaarheid van de betrokken studenten?

Bij de toelating tot h.b.o.-instellingen speelt eveneens de capaciteit een grote rol. Het effect van de doorstroming zal daarom sterk afhangen van de faciliteiten die de regering beschikbaar wil stellen. Zijn de bewindslieden bereid de hieraan verbonden financiële consequenties te aanvaarden?

De hier aan het woord zijnde leden veronderstelden dat het bevorderen van de doorstroming over en weer tussen h.b.o. en w.o. het contact tussen de instellingen van h.b.o. en w.o. zal versterken. Ook omgekeerd geldt, dat goede betrekkingen tussen deze instellingen de wederzijdse doorstroming zullen vergemakkelijken. In dit verband wezen zij op het grote belang van een (nog) betere afstemming op elkaar van de onderwijsprogramma's van de beide soorten instellingen. In hoeverre, aldus deze leden, zal de in gang zijnde herstructurering van het wetenschappelijk onderwijs van invloed zijn op deze afstemming van de onderwijsprogramma's op elkaar, en ook op de doorstroming zelf?

De tot de V.V.D.-fractie behorende leden konden zich in algemene zin verenigen met de overwegingen die aan het wetsontwerp ten grondslag liggen. Zij doelden daarbij met name op de bijdrage aan de ontwikkeling van een stelsel van gedifferentieerd hoger onderwijs, de mogelijkheid om in de beginfase van de studie een verkeerde keuze snel te corrigeren, en de wenselijkheid om de verticale doorstroming tegen te gaan.

Het was deze leden evenwel onduidelijk of, en zo ja in hoeverre, aan het wetsontwerp tevens budgettaire overwegingen ten grondslag liggen. Immers, in de memorie van toelichting wordt ervan uitgegaan dat de doorstroming vooral zal plaatsvinden van het duurdere w.o. naar het goedkopere h.b.o., terwijl het niet de bedoeling zou zijn h.a.v.o.- en m.b.o.-abituriënten via het eerste of het tweede jaar h.b.o. op ruime schaal zonder meer toegang te verlenen tot het w.o. Moet hieruit worden afgeleid dat de bewindslieden het wetsontwerp niet zien als een «neutraal» kader, waarbinnen uitsluitend op grond van kennis, aanleg en belangstelling van individuele studenten re-allocatie tussen w.o. en h.b.o. plaats kan vinden? Deze leden verwachtten hierop een duidelijke reactie van de bewindslieden.

De grootst mogelijke twijfels hadden deze leden omtrent de vraag of met het voorliggende wetsontwerp het doel van de wederzijdse doorstroming ook werkelijk zal worden bereikt. Naar hun indruk zal de verticale doorstroming slechts weinig verminderen als de doorstroming van het eerste of het tweede jaar h.b.o. naar het w.o. als een uitzondering wordt gezien, hetgeen kennelijk het geval is. Gaarne zouden deze leden van de regering concrete cijfers ontvangen over de huidige verticale doorstroming in de belangrijkste sectoren.

Wat betreft de doorstroming van w.o.-studenten naar het h.b.o. constateerden deze leden een aantal (potentiële) belemmeringen:

1. De w.o.-student bezit geen toelatingsrecht tot het h.b.o. (het bevoegd gezag beslist);
2. Het bevoegd gezag beslist eveneens over te verlenen vrijstellingen;
3. Het h.b.o. verkeert ten opzichte van het w.o. in een ongelijkwaardige positie;
4. De onderwijscapaciteit (opnamecapaciteit) van het h.b.o. is beperkt.

Kortom, voor hen die van het w.o. wensen over te stappen naar het h.b.o. zijn er weinig zekerheden en aantrekkelijkheden. Zal daarom deze doorstroming geen utopie blijken te zijn?

In dit verband stelden de hier aan het woord zijnde leden nog de volgende vragen.

Achten de bewindslieden de capaciteit van het h.b.o. zo groot dat aan w.o.-studenten die naar het h.b.o. willen overstappen een redelijke zekerheid op een plaats in het h.b.o. kan worden geboden?

In hoeverre moet volgens de bewindslieden de opnamecapaciteit van het h.b.o. mede worden afgestemd op het aantal studenten dat de w.o.-studie niet voltooit (volgens de memorie van toelichting 40 procent van de eerstejaarsstudenten)?

Een nadeel van het voorliggende wetsontwerp vonden deze leden dat de tweeslachtigheid in het systeem van toelating tot het w.o. wordt vergroot. Immers, v.w.o.-abituriënten, die een recht op toelating tot het w.o. bezitten, worden voor een aantal studierichtingen geselecteerd door loting. Nu echter gaan h.b.o.-studenten via het eerste of het tweede jaar toelating tot het w.o. verkrijgen volgens een speciale geschiktheidsbeoordeling. Wordt geen onrechtvaardigheid geïntroduceerd doordat enerzijds v.w.o.-abituriënten met lage cijfers en een matige motivering via loting kunnen worden toegelaten, terwijl anderzijds degenen die via het h.b.o. toegang tot het w.o. zoeken tweemaal geselecteerd worden op kwaliteit, namelijk eerst via het toelatingssysteem tot het h.b.o. en vervolgens nog een keer volgens de procedure van het voorliggende wetsontwerp? Om deze en andere redenen vonden deze leden de in de memorie van toelichting aangekondigde nadere studie over een gecoördineerd toelatingsbeleid uitermate urgent. Aan wie zal opdracht daartoe worden gegeven, en wanneer kan een eerste rapportage worden verwacht?

De aan het woord zijnde leden stelden tenslotte de vraag in hoeverre het voorliggende wetsontwerp, eenmaal wet geworden, studenten de mogelijkheid verschaft om via het h.b.o. toegang te krijgen tot een verwante studierichting in het w.o. waarvoor een numerus fixus geldt. Hoe zijn, indien in een studierichting met een numerus fixus de student uit het h.b.o. samen met andere gegadigden moet dingen naar een plaats, de termijnen uit de wetgeving inzake de numerus fixus in overeenstemming te brengen met de data vóór welke beslist dient te worden over doorstroming van h.b.o. naar w.o.? Bij deze laatste vraag sloot het lid van de G.P.V.-fractie zich aan.

De leden van de fractie van D'66 wilden de bij de voorbereiding van dit wetsontwerp betrokken bewindslieden om twee redenen complimenteren. Ten eerste vanwege het verheugende feit dat nu een wettelijke basis wordt gegeven aan een ontwikkeling in het tertiaire onderwijs die nog geen tien jaar geleden van de grond kwam, namelijk de noodzakelijke integratie van w.o. en h.b.o. Ten tweede omdat het hier een voorlopige regeling betreft, een experiment dat ruimte biedt voor het opdoen van velerlei broodnodige ervaring en dat daarom de komende jaren van veel nut zal kunnen zijn bij het bepalen van de weg waarlangs het hoger onderwijs zich in de toekomst zal dienen te ontwikkelen.

Deze leden voegden hieraan terstond toe, dat in hun gelukwens aan het adres van de bewindslieden een paradox besloten lag. Want hoezeer zij ook instemden met de hoofdgedachten van het voorliggende wetsontwerp, en hoezeer zij het ook waardeerden dat de bewindslieden eerder van vele kanten geuite kritiek ernstig hadden genomen en in het huidige voorstel verwerkt, dit betekent geenszins dat zij zich in dezelfde mate kunnen vinden in

de hoofdlijnen van de nota «Hoger onderwijs in de toekomst» (kamerstuk 13 733). De parlementaire discussie over dat stuk moet echter nog beginnen, en deze leden volstonden daarom met op te merken dat de stevige kritiek van de Onderwijsraad op deze nota (stuk 13 733, nr. 4) hen bepaald aansprak. Wat echter de uitkomst van dat debat ook zal zijn, vast staat dat het wetsontwerp waarom het nu gaat geen wegen voortijdig afsnijdt, maar juist goed afgewogen beslissingen voor de toekomst mogelijk zal maken.

Het voorgaande houdt niet in dat de leden van de D'66-fractie geen kritiek op de voorgestelde regeling zouden hebben. Zij vonden integendeel dat twee lijnen in het wetsontwerp niet consequent zijn doorgetrokken: de gelijke behandeling van w.o. en h.b.o., en de openheid van het experiment. In het vervolg van dit verslag komen zij nog op deze punten terug.

Hier vestigden deze leden er nog de aandacht op dat op blz. 13 van de memorie van antwoord wordt gesproken over de wenselijkheid wederzijdse doorstroming mogelijk te maken «zonder dat reeds thans de bestaande verticale doorstroming onmogelijk wordt gemaakt». Moet uit deze formulering worden afgeleid, zo vroegen deze leden, dat het in de bedoeling ligt hieraan op een later tijdstip wèl een eind te maken?

Ten slotte vroegen ook deze leden, hoe de regering denkt te handelen in geval van een overstap naar een studierichting waarvoor een numerus fixus geldt.

Ook de tot de S.G.P.-fractie behorende leden hadden wat de hoofdlijnen betreft met instemming van het wetsontwerp kennisgenomen. Zij onderschreven ten volle de twee uitgangspunten die indertijd al ten grondslag lagen aan het voorontwerp van wet wederzijdse doorstroming (kamerstuk 11 697), te weten bevordering van deze doorstroming voor studenten in de beginfase van w.o. en h.b.o. zonder de verticale doorstroming terstond onmogelijk te maken, en een experimentele opzet ten einde de zo noodzakelijke ervaring op te doen.

In deze algemene paragraaf van dit verslag bepaalden deze leden zich ertoe een reactie van de bewindslieden te vragen op de stelling van de Onderwijsraad, dat de doorstroming van w.o. naar h.b.o. nauwelijks van betekenis zal zijn zolang als gevolg van de geringe capaciteit van het h.b.o. aan overstappende w.o.-studenten niet de zekerheid van plaatsing kan worden geboden.

De leden van de P.P.R.-fractie beschouwden het wetsontwerp als een stapje in de richting van een stelsel waarin aanleg en ervaring van de studenten doorslaggevend zijn voor het type onderwijs dat zij willen volgen en voor de studierichting waarop zij zich willen toeleggen. Zij beseften evenwel dat niet alleen het onderwijssysteem voor verwezenlijking van deze doelstelling kan zorgen. Ook in de maatschappelijke waardering van de afgestudeerden zal iets moeten veranderen. Te denken valt hier zowel aan de grote salarisverschillen bij overheid en bedrijfsleven als aan het dikwijls starre aanstellings- en bevorderingsbeleid, vooral bij de overheid. Afgestudeerden van een technische hogeschool komen soms louter op grond van hun opleiding niet voor een functie op het niveau van een h.t.s.'er in aanmerking, en omgekeerd. Deze leden spraken de hoop uit dat ook de regering in de nabije toekomst door haar personeelsbeleid zal bijdragen aan een gelijkere waardering van afgestudeerden uit het w.o. en het h.b.o. Naar hun overtuiging zou in het bijzonder een grotere gelijkheid in maatschappelijke waardering van betekenis kunnen zijn voor een beperking dan wel beëindiging van de huidige verticale doorstroming naar het w.o. Wat denken de bewindslieden van onderwijs te ondernemen om hun opvatting terzake ook elders bij de overheid ingang te doen vinden? Welke ervaringen zijn in dit opzicht opgedaan in het overleg met de organisaties van ambtenaren en onderwijsgevendens?

Het voorliggende wetsontwerp houdt nog geen belemmering van de verticale doorstroming in. In de toelichting bespeurden de hier aan het woord zijnde leden echter wel de neiging om op den duur de verticale doorstroming onmogelijk te maken. Voor deze neiging konden zij gezien de beperkte

middelen wel enig begrip opbrengen, maar zij zouden daarbij wel enige voorwaarden vervuld willen zien. Zij hadden hierbij onder meer het oog op een gelijk recht van toelating voor w.o.- en h.b.o.-afgestudeerden tot postdoctorale programma's en andere vormen van na- en bijscholing en op de hierboven genoemde noodzakelijke wijziging van de maatschappelijke waardering. Zonder dat is het naar het oordeel van deze leden onverantwoord om aan de mogelijkheid van verticale doorstroming een eind te maken.

Deze leden waardeerden zeer de experimentele en vooralsnog beperkte opzet van de regeling. Op deze wijze zullen de concrete ervaringen aan de instellingen zelf straks van invloed kunnen zijn op de definitieve wettelijke regeling.

De leden van de C.P.N.-fractie juichten een verbetering van de mogelijkheden tot wederzijdse doorstroming tussen h.b.o. en w.o. toe. Zij konden zich echter niet onttrekken aan de indruk dat het wetsontwerp voornamelijk gericht is op vergemakkelijking van de doorstroming van w.o. naar h.b.o. Zij baseerden deze indruk vooral op enkele passages op blz. 18 van de memorie van toelichting, waar de regering betoogt dat «het niet de bedoeling (is) de h.a.v.o.- en m.b.o.-abituriënten via het eerste of tweede jaar h.b.o. op ruime schaal zonder meer toegang te verlenen tot het w.o.», en dat «naar mag worden verwacht in kwantitatief opzicht de doorstroming in de beginfase van w.o. naar h.b.o. van groter belang (zal) zijn dan omgekeerd».

Deze leden zouden het betreuren indien hun indruk juist was. Zij wezen er in dit verband op dat de regering op blz. 10 van de memorie van toelichting een betere doorstroming van w.o. naar h.b.o. mede als een oplossing ziet voor het probleem dat een groot aantal w.o.-studenten het eerste jaar niet haalt. Naar het oordeel van deze leden ligt de oplossing voor het vraagstuk van het hoge uitvalpercentage in het eerste jaar van het w.o. veel eerder in het verlagen van de selectiedrempels, vooral door onderwijskundige maatregelen.

Kunnen de bewindslieden meedelen aan welke aantallen studenten zij denken bij de doorstroming van h.b.o. naar w.o.? Menen zij dat dit aantal groter zal zijn dan het aantal dat nu verticaal doorstroomt?

De hier aan het woord zijnde leden zagen in de huidige voorstellen geen aanleiding tot beëindiging of beperking van de verticale doorstroming. Naar hun zienswijze is de doorstromingsmogelijkheid voor h.b.o.-afgestudeerden naar het w.o. een recht dat niet mag worden ingeperkt.

De G.P.V.-fractie was van mening dat het thans voorliggende wetsontwerp een positievere waardering verdient dan het voorontwerp uit 1972/1973. De voorzichtige benadering, tot uiting komend in de benaming «voorlopige voorzieningen om experimenten mogelijk te maken», had haar instemming. De fractie was eveneens verheugd over de voorkeur van de bewindslieden voor landelijke commissies voor de wederzijdse doorstroming boven de vroeger voorgestelde regionale commissies. De argumenten die voor deze keuze werden aangevoerd kon zij onderschrijven.

Deze fractie wees erop dat de noodzaak van horizontale doorstroming kan ontstaan door een verkeerde keuze na het voortgezet onderwijs. Om tot een juiste keuze te komen zullen de beroeps- en studiekeuzevoorlichting optimaal moeten zijn. Dient niet tevens te worden overwogen het afnemen van tests te stimuleren die kunnen uitwijzen of de keuze voor h.b.o. dan wel voor w.o. de beste is?

De fractie van het G.P.V. gaf nogmaals als haar mening te kennen dat een toelatingsexamen voor het w.o. overweging verdient. Bij de problematiek van de numerus fixus had zij een dergelijke voorkeur al eerder uitgesproken. Uiteraard zullen goede horizontale doorstromingsmogelijkheden daarna toch aanwezig moeten zijn omdat de mogelijkheid zich altijd blijft voordoen

dat een student zich gedurende de latere jaren van zijn hogere opleiding anders ontwikkelt dan aanvankelijk was voorzien.

De verticale doorstroming in de latere jaren is voornamelijk van belang voor diegenen die confessioneel hoger onderwijs willen volgen. Aangezien confessioneel wetenschappelijk onderwijs vaak niet mogelijk is, kan confessioneel hoger beroepsonderwijs een goede voorbereiding zijn op later te volgen niet-confessioneel wetenschappelijk onderwijs.

Het hier aan het woord zijnde lid vroeg voorts of degenen die zijn toegelaten tot het tweede of het derde leerjaar van het h.b.o. en die vervolgens door een commissie worden toegelaten tot het w.o. ook in de normale lotings- en plaatsingsprocedure vallen. Hij zag geen reden om deze categorie studenten in een bevoorrechte positie te plaatsen ten opzichte van de v.w.o.-abituriënten die rechtstreeks naar het w.o. gaan, of ten opzichte van h.b.o.-afgestudeerden.

Dienen degenen die een h.b.o.-studie volbracht hebben en die de wens daartoe te kennen geven niet rechtstreeks te worden toegelaten tot een verwante w.o.-studie, zonder mee te hoeven draaien in de normale lotings- en plaatsingsprocedure? Ook dit lid was van mening dat deze mogelijkheid van verticale doorstroming moest blijven bestaan als een goede aanvulling op de horizontale doorstromingsmogelijkheden.

De P.S.P.-fractie, die met het treffen van betere voorzieningen voor de wederzijdse doorstroming tussen h.b.o. en w.o. kon instemmen, vroeg zich wel af wat de gevolgen daarvan zullen zijn voor de opvangcapaciteit van de verschillende instellingen. Zal die capaciteit vergroot worden met het aantal studenten dat zal doorstromen? Moeten deze «doorstromers» meeloten of op wachtlijsten staan voor studierichtingen waarvoor een studentenstop geldt? Of kunnen zij onmiddellijk aan hun nieuwe studie beginnen zonder dat evenwel de capaciteit wordt uitgebreid, zodat anderen aan de kant zullen moeten blijven staan? Naar het oordeel van het hier aan het woord zijnde lid zijn de twee laatstgenoemde mogelijkheden niet wenselijk, mede omdat het niet ondenkbaar is dat de beslissing van een landelijke commissie over al of niet doorstromen, hoe objectief men die ook tracht te doen zijn, in een individueel geval beïnvloed wordt door het gegeven van de opvangcapaciteit van een bepaalde instelling.

De landelijke commissies voor de doorstroming en de voorziene overstap-procedure

Met de instelling van landelijke commissies voor de doorstroming konden de leden van de C.D.A.-fractie instemmen. Hebben deze commissies alleen een taak met betrekking tot de individuele studenten, zo vroegen zij, of strekt hun bemoeienis zich ook uit tot de *omvang* van de doorstroming van h.b.o. naar w.o. of omgekeerd? Zullen de richtlijnen die de minister op grond van artikel 8 aan de commissies gaat verstrekken mede daarop betrekking hebben? Wat zal de aard van deze richtlijnen zijn?

Van betekenis achtten deze leden het, dat de commissies niet volledig van elkaar geïsoleerd zullen gaan werken, zodat een ongelijke behandeling van studenten van onderscheidene disciplines zoveel mogelijk wordt voorkomen. Wat is het oordeel van de bewindslieden hierover?

Een van de moeilijkste punten vonden deze leden het vraagstuk van de toetsingscriteria, of in de termen van de memorie van toelichting: de wijze waarop indicaties voor een overstapadvies worden gevonden. De regering blijkt het meest geporteerd voor de kernonderdelenmethode, welke echter een dualistisch karakter heeft. Immers, er kunnen verschillen gaan ontstaan tussen de h.b.o.-student die het h.b.o. volgt met het doel ook werkelijk die studie te voltooien, en de h.b.o.-student die hoopt via de kernonderdelenmethode een positief overstapadvies te verkrijgen. Ziet de regering de ook

door de Onderwijsraad gesignaleerde gevaren die aan de kernonderdelenmethode kleven? Hoe denkt zij te voorkomen dat het h.b.o. een vooropleiding voor het w.o. gaat worden?

Terzijde: in de memorie van toelichting staat dat de student in de studie waarnaar hij wil overstappen *beter* tot zijn recht moet komen. Waarom niet: *even goed*? Liever nog zouden deze leden spreken van de *geschiktheid* van de student om de verlangde studie te volgen. Of beschouwen de bewindslieden deze formuleringen als synoniem? Mocht dat niet het geval zijn, dan wordt een toelichting van de bewindslieden op de formulering van hun voorkeur op prijs gesteld. Gaarne zouden de hier aan het woord zijnde leden voorts vernemen of er verband bestaat tussen de te hanteren toetsingscriteria en de richtlijnen die de minister de commissies op grond van artikel 8 kan geven. Zo ja, welk verband is dat?

Deze leden juichten het toe dat, anders dan in het voorontwerp was voorzien, de aanvragen van studenten die geen positief advies krijgen van de instelling waar zij studeren toch in behandeling worden genomen. Het eigen onderzoek van de commissie zal dan echter wel een zeer zwaar accent krijgen. Moet men hier aan een soort toelatingsexamen denken? Is het de bedoeling dat de landelijke commissie het onderzoek altijd zelf verricht, of kan zij het delegeren aan derden, bij voorbeeld aan de examencommissie van de ontvangende (sub-)faculteit of (onder-)afdeling? In het laatste geval zou naar het oordeel van deze leden het gewicht van het onderzoek toch wel te veel aan één zijde worden gelegd.

Deze leden konden zich overigens ook gevallen voorstellen waarin het advies van de instelling waar de student vandaan komt zeer positief is, maar desondanks de beslissing van de landelijke commissie negatief uitvalt.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen of de kernonderdelenmethode om tot het overstapadvies te komen een reeds in de praktijk bestaande methode is, of dat deze methode overeenstemt met de «kern-item-methode» voor het bepalen van de voldoende-onvoldoende grens bij studietoetsen (De Groot, 1964). Als het een reeds bestaande methode betreft, willen de bewindslieden daarover dan iets meer mededelen? Kunnen zij ook toelichten of de afwijzing van de beide andere methoden in de memorie van toelichting wel in alle opzichten in overeenstemming is met wat indertijd in de memorie van antwoord bij wetsontwerp 11 281 (herstructurering wetenschappelijk onderwijs) is betoogd? Daar werd immers gesteld dat de propedueuse niet zozeer op te voorspellen geschiktheid is afgestemd, als wel op het garanderen van voldoende voorkennis.

Ook deze leden waren van oordeel dat het uitgangspunt dat de overstappende student «een zodanige geschiktheid» moet bezitten dat hij in de door hem gekozen studierichting «geacht kan worden beter tot zijn recht te komen» (art. 10, tweede lid) blijk geeft van een onderwijskundig verouderde, beperkte en statistische opvatting van zowel de begrippen «geschiktheid» als «tot zijn recht komen» in het onderwijs. Zou «even goed» tot zijn recht komen, zoals door de Onderwijsraad gesuggereerd, niet al een verbetering zijn?

De leden van de V.V.D.-fractie hadden er de grootst mogelijke moeite mee dat in de artikelen 8 en 9 voor de beoordeling van een overstap verschillende maatstaven worden aangelegd. Volgens artikel 9 beoordeelt het bevoegd gezag de geschiktheid van de student om *met vrucht* wetenschappelijk onderwijs te volgen. De landelijke commissie echter moet volgens artikel 10 als maatstaf aanhouden dat de student geacht kan worden in het wetenschappelijk onderwijs *beter tot zijn recht* te komen. Waarom het algemene geschiktheids criterium van artikel 9 ook niet voor artikel 10 gekozen?

Is een positieve verklaring van een commissie omtrent toelating tot het w.o., zo vroegen deze leden voorts, voor onbeperkte tijd geldig?

De leden van de D'66-fractie was het opgevallen dat zowel in de considerans van het wetsontwerp als op verscheidene plaatsen in de memorie van toelichting wordt gesproken over wederzijdse doorstroming «in de beginfase van de opleiding». Zij achtten niet alleen deze terminologie rijkelijk vaag, zeker met betrekking tot het h.b.o., maar ook vonden zij dat de gedachte die erin besloten ligt in het wetsontwerp onvoldoende tot haar recht komt. Zij zouden dit nog met enkele voorbeelden illustreren. Met de bewindslieden waren zij overigens van mening dat hoe vroeger de overstap gemaakt wordt, hoe beter dat is, om de redenen bovenaan blz 17 van de memorie van toelichting genoemd. Dit neemt niet weg dat de openheid van het experiment vooral nog de voorrang verdient. Vandaar het pleidooi van deze leden voor het laten vervallen van de beperking «in de beginfase».

De bewindslieden geven in de memorie van toelichting (bovenaam blz. 11) als hun oordeel over de verhouding w.o.-h.b.o.: «gelijkwaardig, nevenge-schikt, maar wel gedifferentieerd». Het is een bekende melodie, maar wat komt er nu in dit wetsontwerp van terecht? Toegegeven, vergeleken met vroeger zijn de verschillen tussen w.o. en h.b.o. hier (op blz. 20) teruggebracht tot het bescheiden zinnetje over «het wat meer theoretische karakter van het w.o.». Maar per saldo blijft het w.o. ook in dit wetsontwerp duidelijk in het voordeel.

Enkele voorbeelden. Twee van de drie taken van de commissie (artikel 4) betreffen de h.b.o.-student (één beslissende, één adviserende) tegen één van de drie de w.o.-student (een adviserende). Men bespeurt iets van: van w.o. naar h.b.o., dat gaat gemakkelijk (geregeld in de artikelen 13 en 17), van h.b.o. naar w.o. is moeilijker (artikelen 9, 10, 11, 12, 15 en 16). De h.b.o.-er moet minstens bevorderd zijn naar het tweede leerjaar (artikel 9), de w.o.-student hoeft alleen een verklaring (en misschien een advies) mee te brengen. Voor de h.b.o.-er neemt de procedure 2½ maand in beslag (blz. 26 memorie van toelichting), voor een w.o.-student slechts een maand (artikel 13). De w.o.-student kan zich binnen de – in dit verband ruime – marge van de inschrijvingsduur op een overstap beraden, hetgeen het al genoemde woord «beginfase» tot een loze kreet maakt, voor de h.b.o.-student is de situatie veel onduidelijker. Wat zijn bij voorbeeld de overstapmogelijkheden van een h.b.o.-student in de volgende gevallen: een derdejaars die (nog net) niet naar het vierde jaar is bevorderd; een derdejaars die net naar het vierde jaar is bevorderd; een vierdejaars die zijn eindexamen niet haalt; een h.b.o.-student die in de loop van zijn tweede of derde jaar de school heeft verlaten, een tijd weg is geweest en opnieuw, maar nu in het w.o., wil gaan studeren? Het zijn stuk voor stuk gevallen die redelijkerwijs voor een overstap in aanmerking moeten kunnen komen. Dan is het, zoals gezegd, beter de term «beginfase» maar te schrappen. En is het dan ook niet logischer in het nieuw voorgestelde artikel 31a van de wet op het voortgezet onderwijs «leerling» te vervangen door «leerling of oud-leerling»?

Er is nog een andere, ernstiger onduidelijkheid voor de h.b.o.-student. Die betreft de twee verklaringen die hij volgens artikel 9, tweede lid, nodig heeft van het bevoegd gezag. De memorie van toelichting (blzz. 17 en 26) en artikel 9 (de leden 3 en 4) lijken elkaar hier tegen te spreken. Er rijzen drie vragen:

1. Naar aanleiding van het derde lid van artikel 9: wat gebeurt er als de h.b.o.-student de bevorderingsverklaring niet heeft gekregen?
2. Naar aanleiding van de memorie van toelichting op blz. 26: op welke verklaring in artikel 31a van de wet op het voortgezet onderwijs wordt bedoeld? Er zijn er immers twee? Zou hier niet telkens «een van de twee» of «beide» verklaringen moeten staan?
3. Naar aanleiding van de memorie van toelichting op blz. 17 onderaan en blz. 27: wordt met «advies» de tweede verklaring van het bevoegd gezag bedoeld? Zo ja, waarom dan deze verwarrende terminologie?

De leden van de S.G.P.-fractie hadden er kennis van genomen dat naar het oordeel van de regering de instelling van landelijke doorstromingscommissies

sies het tot stand komen van regionale overlegvormen geenszins in de weg staat. Gaarne zouden zij echter nader worden ingelicht over de wijze waarop de activiteiten van eventuele regionale commissies zich tot die van de landelijke commissies zullen verhouden.

In navolging van de Onderwijsraad zouden deze leden willen vernemen welke mogelijkheden een gewoon w.o.-student heeft om, indien hij na verloop van tijd in het h.b.o. toch niet op zijn plaats blijkt, weer terug te keren naar het w.o.

De leden van de fractie van de P.P.R. vroegen waarom een overstappende w.o.-student wel toegang tot het tweede h.b.o.-jaar kan krijgen, eventueel met aanvullende eisen, maar een overstappende h.b.o.-student altijd slechts tot het eerste jaar van het w.o. Waarop berust de veronderstelling dat de w.o.-student het meer praktische element van een jaar h.b.o. wel kan missen? Is hier toch weer niet sprake van een onderwaardering van praktische vaardigheden?

Het systeem van kernvakken, waarvoor gezien de memorie van toelichting gekozen wordt, komt er toch op neer dat een student zich wat de kern betreft op een aanvaardbaar niveau bevindt? Indien nu de w.o.-student in staat wordt geacht de beroepsvaardigheden die men zich juist in een continu proces van handelen en evalueren eigen maakt middels een aanvullend programma te leren, waarom dan niet verondersteld dat de h.b.o.-student zijn tekort aan kennis op het theoretische vlak op dezelfde wijze kan inlopen? Theoretische kennis zal veel eerder via een aanvullend programma verworven kunnen worden dan praktische vaardigheid.

Deze leden pleitten ervoor voor de overstappende h.b.o.-student ook de mogelijkheid van toelating tot het tweede jaar van het w.o. open te houden. Anders is het eerlijker het eigen karakter van beide soorten onderwijs de doorslag te laten geven en *beide* categorieën overstappenden slechts tot het eerste jaar toe te laten.

De bewindslieden schrijven in de memorie van toelichting (blz. 21 bovenaan) over de zogenaamde kernonderdelenmethode, dat de betrokken onderwijsinstellingen primair verantwoordelijk zijn voor het bepalen van de kernonderdelen op grond van hun verantwoordelijkheid voor de onderwijs- en examenprogramma's, maar dat de commissies wederzijdse doorstroming daarbij behulpzaam kunnen zijn op basis van de door hen opgedane ervaring. Dezelfde commissies echter beslissen of een h.b.o.-student kan doorstromen naar het w.o. en adviseren omtrent mogelijke vrijstellingen. Hoe kan worden voorkomen dat deze student het slachtoffer wordt van het spanningsveld tussen de eigen verantwoordelijkheid van de instelling waar hij studeert ten aanzien van de kernonderdelen van zijn studieprogramma enerzijds en de bevoegdheden van de landelijke commissie anderzijds?

Ook zagen deze leden problemen bij de adviserende taak van de commissies ten aanzien van vrijstellingen. Elke instelling van w.o. en van h.b.o. geeft aan een studieprogramma een eigen vorm en inhoud. Hoe kunnen de landelijke commissies van alle studieprogramma's voldoende op de hoogte zijn om verantwoord te kunnen adviseren over vrijstellingen?

In dit verband onderschreven deze leden het pleidooi van de Onderwijsraad in paragraaf 2 van zijn commentaar voor een regionale aanpak van de doorstroming, hoewel zij anderzijds gevoelig waren voor het argument dat een landelijk systeem tot meer uniformiteit en gelijkheid in behandeling zal leiden. Zou niet een tweedeling tot stand gebracht kunnen worden in die zin, dat landelijke commissies zich vooral gaan bezighouden met het beleid (ontwikkeling van de norm waarbij doorstroming mogelijk is; advisering omtrent kernonderdelen; evaluatie van doorstromingsresultaten), en regionale commissies, bestaande uit vertegenwoordigers van de betrokken instellingen, zich richten op vaststelling van de kernonderdelen en op de concrete aanvragen tot doorstroming, eventueel met een beroepsmogelijkheid voor de betrokkenen op de landelijke commissie? Deze werkwijze zou de landelijke commissies aanzienlijk ontlasten en een betere afstemming van de door-

stroming kunnen bewerkstelligen op regionaal verschillende situaties aan de instellingen van h.b.o. en w.o.

Van de zijde van de G.P.V.-fractie werd opgemerkt dat het wetsontwerp niet geheel duidelijk is over de totstandkoming en de reikwijdte van de beslissing van een landelijke commissie. Is het criterium dat de h.b.o.-student geacht kan worden in het w.o. «beter tot zijn recht te komen» niet erg vaag? Van welke betekenis is hier de verklaring van het bevoegd gezag van de h.b.o.-school? Waarom wordt geen criterium genoemd voor de andere overstapmogelijkheid, van w.o. naar h.b.o.? Als geen passend criterium voor toelating tot het h.b.o. wordt bepaald, bestaat dan niet het gevaar dat het h.b.o. een vergaarbak wordt voor mislukte w.o.-studenten?

Het hier aan het woord zijnde lid achtte een periode van één of twee jaren voor het bevoegd gezag van een h.b.o.-instelling erg kort voor het vellen van een oordeel over de geschiktheid van een student om w.o. te volgen (artikel 9, tweede lid onder b.). Directeur en leraren van een h.b.o.-school zullen zijns inziens pas goed over de capaciteiten van een student kunnen oordelen als zij hem op zijn minst twee jaar hebben meegemaakt.

De fractie van de P.S.P. pleitte voor een zo democratisch mogelijke oordeelsvorming over de geschiktheid van een h.b.o.-student om w.o. te volgen. Is het niet mogelijk om, waar een academieraad bestaat of een soortgelijk lichaam waarin alle geledingen van de betreffende onderwijsinstelling vertegenwoordigd zijn, de bevoegdheid tot het afgeven van verklaringen als bedoeld in artikel 9 aan dat lichaam te delegeren? Zijn de bewindslieden bereid de betreffende bepalingen van de wet zo te redigeren dat een zo democratisch mogelijke besluitvormingsprocedure is gewaarborgd?

Het hier aan het woord zijnde lid zou voorts willen weten hoe zwaar de gemotiveerdheid van de student die wil overstappen voor het uiteindelijke oordeel van de commissie zal wegen. Zijns inziens zou deze factor voor de beslissing van grote invloed moeten zijn, gelet ook op het feit dat andere factoren, zoals de geschiktheid van de student, zeer moeilijk meetbaar zijn. Ook de in de memorie van toelichting (blz. 20) genoemde methoden doen geen recht aan een beslissing die voor een student zo belangrijke gevolgen kan hebben. Zeker waar het eerstejaarsstudenten betreft kunnen persoonlijke omstandigheden (alleen wonen, aanpassingsmoeilijkheden) de studieresultaten zodanig beïnvloeden, dat een op zich zelf wel aanwezige geschiktheid voor een w.o.-studie daarom nog niet tot uiting komt. Delen de bewindslieden de mening dat een beoordeling op studieresultaten alleen te mager is en, zo ja, hoe denken zij dat dan te ondervangen?

Enkele verspreide opmerkingen

De leden van de C.D.A.-fractie zouden gaarne worden ingelicht over de vermoedelijke kosten van de op basis van dit wetsontwerp te scheppen voorzieningen. Kan daarbij onderscheid worden gemaakt tussen de bedragen die naar verwachting gemoeid zullen zijn met het functioneren van de landelijke commissies, de voorlichting, de evaluatie, extra faciliteiten voor h.b.o. en w.o. en eventuele andere voorzieningen?

Aan de voorlichting over de te treffen doorstromingsregeling zouden deze leden grote aandacht besteed willen zien. Kunnen de bewindslieden al meedelen hoe zij daarin denken te voorzien? Kunnen ook de toelatingsnormen in de voorlichting worden betrokken?

Voorts vroegen deze leden of de doelstellingen van de doorstromingsregeling niet doorkruist zullen worden door de regelingen voor uitstel van militaire dienst. Mag men ervan uitgaan dat (dienstplichtige) studenten die willen overstappen uitstel van eerste oefening zullen krijgen wanneer de landelijke commissie hen heeft toegelaten tot het w.o. dan wel het h.b.o.?

Dezelfde leden was de zin op blz. 19 van de memorie van toelichting opgevallen, waarin gezegd wordt dat de uiteindelijke beslissing over vrijstellin-

gen, te verlenen aan naar het h.b.o. overstappende w.o.-studenten, *vooralsnog* blijft voorbehouden aan het bevoegd gezag van de h.b.o.-instelling. Wat betekent hier het woordje «vooralsnog»? Is het een tijdsaanduiding, of heeft het een meer principiële betekenis? De leden van de V.V.D.-fractie sloten zich bij deze vragen aan.

Bovenaan blz. 10 van de memorie van toelichting betogen de bewindslieden, dat door de instelling van landelijke commissies de noodzaak vervalt van een wettelijke constructie voor het sluiten van samenwerkingsovereenkomsten als voorzien in het voorontwerp van wet. Heeft een en ander, zo vroegen de leden van de C.D.A.-fractie, ook nog consequenties voor bestaande samenwerkingsvormen zoals die tussen de Rijksuniversiteit te Groningen en de Agogische Academie Friesland? Welke juridische status heeft men hier uiteindelijk voor ogen?

Artikelen

Artikel 3. De leden van de V.V.D.-fractie vroegen de regering te overwegen of de werkingssfeer van de regeling tot nog andere sectoren van het hoger onderwijs zou kunnen worden uitgebreid. Juist in een experimentele periode is het van belang in veel sectoren ervaring op te doen. Zo kan worden voorkomen dat later ook op niet-beproefde gebieden nog eens experimenten moeten worden gehouden. In het bijzonder valt hierbij te denken aan de sectoren van het medisch-wetenschappelijk en paramedisch onderwijs en van het hoger natuurwetenschappelijk onderwijs (de hogere laboratoriumscholen). In het algemene gedeelte van dit verslag hebben de leden van de C.D.A.-fractie reeds op het ontbreken van deze sectoren gewezen.

Niet duidelijk was de leden van de fracties van C.D.A. en V.V.D. in dit verband de positie van de lerarenopleidingen en van het kunstonderwijs. In artikel 3 worden deze sectoren niet vermeld, in artikel 16 daarentegen wel.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen nog naar de mogelijkheden tot doorstroming voor studenten van het Nederlands Wetenschappelijk Instituut voor Toerisme.

Moet voorts, aldus deze leden, de werkingssfeer van artikel 3, vierde lid, niet worden uitgebreid tot de in het derde lid genoemde commissies?

Waarom, tenslotte, wordt het initiatief tot het instellen van andere dan de in het eerste lid genoemde commissies voorbehouden aan de Academische Raad en de H.B.O.-Raad?

De leden van de fractie van D'66 vroegen eveneens naar de situatie met betrekking tot de lerarenopleidingen. Ook wilden zij weten of al gedacht wordt aan een relatie tussen kunstonderwijs (h.b.o.) en kunstgeschiedenis (w.o.), tussen academies voor lichamelijke opvoeding en sociale wetenschappen, academies voor lichamelijke opvoeding en medische wetenschappen, verpleegkundige opleidingen en medische wetenschappen.

De leden van de fracties van C.D.A. en P.P.R. vroegen of de in het vierde lid vermelde bevoegdheid van de minister tot het instellen van twee of meer commissies niet ook moet gelden voor de gebieden waarop krachtens het derde lid ingestelde commissies werkzaam zullen zijn.

Artikel 5. De leden van de P.P.R.-fractie vroegen of het geen aanbeveling verdient het lidmaatschap van de commissies aan een bepaald aantal jaren te binden, zo nodig met de mogelijkheid van herbenoeming. Dit met het oog op de veranderingen waaraan studieprogramma's en derhalve ook opleidingsinstituten onderhevig zijn.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen waarom de voorzitters van de commissies door de minister worden benoemd, de H.B.O.-Raad en de Academische Raad gehoord. Waarom niet, zoals alle overige leden, *op voordracht van de H.B.O.- en de Academische Raad*? Waarom kan hier niet meer aan het onderwijsveld worden gedelegeerd? De ontwikkelingen in onder meer het t.w.o. en het h.t.o. doen vertrouwen dat er voldoende bereidheid zal bestaan om aan de plannen van de regering mee te werken.

Artikel 6. De leden van de C.D.A.-fractie vroegen of het hierbedoelde secretariaat steeds slechts voor één commissie zal functioneren, of eventueel ook voor andere commissies? Waartoe dient het tweede lid na het gestelde in lid 1?

Artikel 7. Garandeert de hier voorgestelde tekst wel, zo vroegen de leden van de V.V.D.-fractie, dat de evaluatie zich zal uitstrekken tot alle op blz. 19 van de memorie van toelichting genoemde aspecten van de doorstroming? Verdient het geen aanbeveling om, zoals ook de Onderwijsraad suggereert, meer bepalingen terzake op te nemen?

Ook de leden van de C.D.A.-fractie achtten aan een zeer duidelijke evaluatieprocedure, zonodig met inschakeling van speciale onderzoekcommissies. Een goede evaluatie achtten zij voor het welslagen van dit experiment van grote betekenis. Kunnen de bewindslieden meedelen op welke wijze zij zich voorstellen aan de evaluatie uitvoering te geven? Willen zij dit (mede) doen door middel van de richtlijnen, vast te stellen met betrekking tot de inrichting van het rapport over de werking der wet?

Artikel 9. Tot welke datum, zo vroegen de leden van de C.D.A.-fractie, kan een verzoekschrift nog in behandeling worden genomen in die gevallen, waarin studenten pas zeer laat over hun examen- of tentamengegevens beschikken? Moet hier geen bepaalde grens worden getrokken? De leden van de fractie van D'66, die zich bij deze vraag aansloten, noemden als mogelijkheid de datum van 15 juni.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen voorts of de in het derde lid genoemde termijn van zeven dagen niet te kort geacht moet worden voor een weloverwogen beslissing van de student. Is een termijn van tien dagen ook nog haalbaar in de procedure?

De leden van de P.P.R.-fractie achtten het denkbaar dat ook h.b.o.-studenten aan het einde van het derde jaar, dat in sommige opleidingen een stagejaar is, tot de conclusie komen dat hun voorkeur naar een meer theoretische vorming uitgaat. Moeten deze studenten eerst hun h.b.o.-opleiding afmaken, of kan voor hen ook een doorstromingsmogelijkheid worden geopend?

De leden van de C.D.A.-fractie merkten hierbij op, dat huns inziens de tekst van de wet niet uitsluit dat een h.b.o.-student ook na drie jaar h.b.o. doorstroomt, mits maar bij de overgang van het tweede naar het derde jaar een positief advies werd ontvangen. Deelt de regering deze zienswijze?

Van de zijde van de G.P.V.-fractie werd gevraagd of de in het tweede lid gestelde eis dat de h.b.o.-student bevorderd moet zijn tot het tweede of het derde leerjaar niet in de hand zal gaan werken dat de eerste h.b.o.-jaren voor een zogenaamde parkeerstudie worden gebruikt.

Artikel 10. De leden van de C.D.A.-fractie achtten de afwikkeling van de totale procedure in de tijd een moeilijk probleem. De resultaten van veel examens en tentamens worden pas bekend in de tweede helft van juni. Acht de regering, ook bij een aanzienlijk aantal aanvragen, toch een voldoende zorgvuldige afhandeling mogelijk?

De leden van de D'66-fractie vonden de in het tweede lid gebezigde term «beter tot zijn recht (te) komen» van een bijna ongelooflijk paternalisme. De doorstromingscommissie moet zich huns inziens bepalen tot de vraag of de h.b.o.-student de door hem gekozen studierichting in het w.o. «met vrucht zal kunnen volgen». (Vgl. artikel 9, tweede lid onder b.) Of hij daar ook beter tot zijn recht komt, is uitsluitend een zaak van de h.b.o.-student zelf.

Van vele zijden in de commissie werd gevraagd of het geen aanbeveling verdient voor de student een beroepsmogelijkheid tegen een afwijzende beslissing van de commissie op te nemen.

Artikel 13. De leden van de D'66-fractie achtten de termijn van één maand voor het beslissen over de toelating van w.o.-studenten tot het w.o. wel erg kort, gezien ook de verwachting van de regering dat aanvankelijk de stroom

van w.o. naar h.b.o. groter zal zijn dan omgekeerd (memorie van toelichting, blz. 18 onderaan). Waarop is deze verwachting overigens gebaseerd?

Artikel 16. De leden van de D'66-fractie vroegen, of in het aan artikel 27 van de wet op het voortgezet onderwijs toe te voegen tweede lid de woorden « in het bevestigende geval» niet als overbodig kunnen worden weggelaten.

Artikel 17. De leden van de D'66-fractie vonden de datum 1 januari 1978 in het eerste lid wat vroeg. Is bijvoorbeeld 1 juni 1978 niet voldoende?

Voorts vroegen deze leden of het bepaalde in het tweede lid van dit artikel niet verwerkt moet worden in het tweede lid van artikel 13.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Van Ooijen

De griffier van de commissie,
Mulder